

Podstawy prawa karnego wykonawczego

*Postępowanie z wybranymi grupami
skazanych*

rok akademicki 2023/2024

**dr Aleksandra Polak-
Kruszyk**

**Uniwersytet
Wrocławski**

**Wydział Prawa,
Administracji i Ekonomii**

KATEDRA PRAWA KARNEGO WYKONAWCZEGO

Kobiety odbywające karę pozbawienia wolności

Wprowadzenie

- ▶ Kobieta ze względu na odmienną konstrukcję psychiczną i fizyczną inaczej odczuwa izolację penitencjarną.
- ▶ W związku z powyższym przepisy k.k.w. uwzględniają wskazaną odrębność biologiczną i wprowadzają pewne modyfikacje w warunkach odbywania kary w stosunku do tej kategorii skazanych.
- ▶ Oprócz indywidualizacji penitencjarnej, prac wychowawcza względem kobiet powinna być realizowana odmiennie - przede wszystkim dlatego, że kobiety ze względu na macierzyństwo silniej odczuwają rozłąkę z osobami bliskimi, w tym zwłaszcza z dziećmi, co biorąc przekłada się na większą dotkliwość wyroku.

Kobiety odbywające karę pozbawienia wolności

▶ **Najważniejsze uregulowania:**

1. Kobiety odbywają karę **odrębnie od mężczyzn** (art. 87 § 1 k.k.w.)
2. Skazana kobieta **odbywa karę w zakładzie karnym typu półotwartego**, chyba że stopień demoralizacji lub względy bezpieczeństwa przemawiają za odbywaniem kary w zakładzie karnym innego typu (art. 87 § 2 k.k.w.)
3. Art. 88 § 6 k.k.w. dopuszcza możliwość osadzenia określonych kategorii skazanych, w tym również kobiet w zakładzie karnym typu zamkniętego - m. in. z uwagi na zagrożenie społeczne, zagrożenie dla bezpieczeństwa zakładu karnego czy też negatywne zachowanie.
4. Art. 87a k.k.w. odnosi się do skazanych sprawujących stałą pieczę nad dzieckiem do 15 roku życia - prawo do podtrzymywania więzi z rodziną (dotyczy również mężczyzn)

➡ Powinny odbywać karę pozbawienia wolności w zakładzie położonym najbliżej miejsca pobytu dziecka.

- ▶ Potrzeba utrzymywania kontaktów z dziećmi jest szczególnie ważna dla kobiet i może mieć bardzo dobry wpływ na ich resocjalizację.

Kobiety ciężarne i karmiące

- ▶ Kobietom ciężarnym/ karmiącym zapewnia się odpowiednią opiekę specjalistyczną **art. 87§3 k.k.w.**
 - Kobieta może się zgłosić do sędziego penitencjarnego (**art. 32 k.k.w.**) lub dyrektora generalnego lub okręgowego dyrektora służby więziennej (**art. 78§2 k.k.w.**) w przypadku niezapewnienia jej odpowiedniej opieki.
 - Opieka zdrowotna obejmuje: badania diagnostyczne i profilaktyczne, opiekę ginekologiczno-położniczą. Zapewnia się w miarę możliwości odpowiednio zbalansowaną dietę.
 - Jako, że kobieta może sprawować pieczę nad dzieckiem w trakcie odbywania kary- osadzonym zapewnia się również kursy edukacji rodzicielskiej.

Kobiety ciężarne i karmiące

- ▶ Wobec kobiet ciężarnych, karmiących lub sprawujących opiekę nad własnymi dziećmi w Domach dla Matki i Dziecka **nie stosuje się kar dyscyplinarnych polegających na:** umieszczeniu w celi izolacyjnej, pozbawieniu możliwości otrzymania paczek żywnościowych, pozbawieniu lub ograniczeniu dokonywania zakupów artykułów żywnościowych art. 143 §2 k.k.w.
- ▶ Kobiety ciężarne, karmiące, sprawujące opiekę nad dziećmi mają również prawo do dłuższego spaceru **(art. 112 §2 k.k.w.)**- świeże powietrze sprzyja bowiem dobremu samopoczuciu kobiety i dziecka, zarówno w okresie ciąży jak po jej rozwiązaniu
- ▶ Wobec kobiety ciężarnej oraz sprawującej samotnie opiekę nad dzieckiem można fakultatywnie odroczyć wykonanie kary pozbawienia wolności **(art. 151 § 1 k.k.w.)** - w okresie do 3 lat po urodzeniu dziecka

Kobiety ciężarne i karmiące

Dodatkowe uregulowania znajdujemy również w Regulaminie organizacyjno-porządkowym wykonywania kary pozbawienia wolności:

▶ § 28 :

1. Wobec skazanych kobiet ciężarnych i karmiących dyrektor może dokonywać, na wniosek lekarza lub po zasięgnięciu jego opinii, niezbędnych odstępstw od przewidzianego w regulaminie sposobu wykonywania kary pozbawienia wolności w zakresie wynikającym z potrzeby uwzględnienia stanu fizycznego lub psychicznego tych kobiet.
2. Skazaną kobietę ciężarną przenosi się na dwa miesiące przed przewidywanym terminem porodu do szpitalnego oddziału ginekologiczno-położniczego w zakładzie karnym lub areszcie śledczym.

▶ § 31:

1. Skazana kobieta korzysta co najmniej raz dziennie z ciepłej wody i dwa razy w tygodniu z ciepłej kąpieli

Prawo do macierzyństwa w warunkach izolacji

Przepisy penitencjarne uwzględniając szczególną specyfikę kobiet w zakresie odbywania kary pozbawienia wolności **odwołują się do wiodącej roli w życiu kobiety - roli matki**. Szereg regulacji uwzględnia w tym zakresie dobro dziecka - a co za tym idzie umożliwia sprawowanie i wychowywanie dzieci w warunkach izolacji.

Art. 87 § 4 i 5 k.k.w.

- ▶ Kobiety mają możliwość sprawowania stałej, całodobowej **opieki nad dzieckiem do lat 3**, na terenie zakładu karnego.
- ▶ W tym celu tworzone są specjalne **przywięzione Domy dla Matki i Dziecka** (funkcjonują one przy konkretnych jednostkach penitencjarnych- [w Zakładzie Karnym w Krzywańcu i Grudziądzu](#))
- ▶ Minister Sprawiedliwości określa, w drodze rozporządzenia, tryb przyjmowania dzieci matek pozbawionych wolności do domów dla matki i dziecka przy wskazanych zakładach karnych oraz szczegółowe zasady organizowania i działania tych placówek.

Domy dla Matki i Dziecka

- ▶ Funkcjonują przy wybranych jednostkach penitencjarnych. **W Polsce** Domy dla Matki i Dziecka zostały zorganizowane przy zakładzie karnym **w Grudziądzu i Krzywańcu**. W obu tych przypadkach domy stanowią odrębne obiekty i są oddzielone od oddziałów przeznaczonych wyłącznie dla skazanych i ich dzieci.
- ▶ Jednostki wyposażone zostały w specjalne sale przeznaczone dla dziecka, a także przystosowane do spacerów i zabaw na zewnątrz.
- ▶ Warunki określa rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 września 2003 r. w sprawie trybu przyjmowania dzieci matek pozbawionych wolności do domów dla matki i dziecka przy wskazanych zakładach karnych oraz szczegółowych zasad organizowania i działania tych placówek

Z założenia Domy dla Matki i Dziecka mają stwarzać warunki zbliżone do środowiska domowego:

- ◆ Osadzonym zapewnia się odpowiednio przystosowane pomieszczenia: sypialnie z łóżeczkami, pokoje służące do pielęgnowania dzieci, przygotowywania posiłków.
- ◆ Zgodnie z § 12 Rozporządzenia powołuje się specjalny zespół o charakterze opiekuńczo wychowawczym - w celu udzielenia niezbędnej pomocy matkom.

Zakład karny w Grudziądzu

- ◆ W zakładzie karnym nr 1 w Grudziądzu znajduje się jedyny w kraju oddział ginekologiczno-położniczy dla skazanych.
- ◆ Zazwyczaj w zakładzie tym przebywają kobiety z najmłodszymi dziećmi- do 10 miesiąca życia. Natomiast kobiety starszych dzieci (do lat 3) trafiają do Krzywańca.

Zakład karny w Krzywańcu

- ▶ Przebywają tam głównie starsze dzieci. Obecnie jest tam realizowany program „domowe przedszkole”, w którym zatrudniane są same więźniarki po ukończeniu odpowiednich kursów.

Domy dla Matki i Dziecka

- ▶ Warunkiem pobytu w Domu dla Matki i Dziecka **jest złożenie pisemnego wniosku przez matkę, z odpisem skróconym aktu urodzenia dziecka do dyrektora zakładu karnego, właściwego dla danego Domu.**
- ▶ Dyrektor zawiadamia właściwy sąd opiekuńczy, o złożeniu takiego wniosku przez osadzoną.
- ▶ Jeśli ojcu przysługuje pełna władza rodzicielska - **kobieta musi również uzyskać jego zgodę.**
- ▶ W przypadku braku porozumienia - **decyduje sąd opiekuńczy (art. 97§2 k.r.o.)**
- ▶ Dyrektor może wydać decyzję odmowną jeszcze na etapie przedsądowym - wówczas decyzja może być zaskarżone **w trybie art. 7 k.k.w.**

Domy dla Matki i Dziecka

Dzieciom wychowującym się w przywężziennych Domach zapewnia się odpowiednie warunki:

- ▶ Ilość posiłków w ciągu doby oraz dobór produktów żywnościowych ustala lekarz pediatra
- ▶ Dzieciom przysługuje wyżywienie według normy „L” – lekkostrawne posiłki (na wniosek pediatry w stosunku do dzieci chorych w uzasadnionych wypadkach można wykroczyć poza normy budżetowe; minimalny dzienny koszt takiego posiłku to 4,80 zł)
- ▶ Dzieciom przysługuje, stosownie do wieku i indywidualnych potrzeb, bielizna, odzież, obuwie i inne niezbędne przedmioty osobistego użytku

Domy dla Matki i Dziecka

Podsumowanie

- **Perspektywa wychowywania dzieci budzi w literaturze wiele kontrowersji.**
- Z jednej strony podnosi się, że izolacja może oddziaływać na małe, nowonarodzone dzieci i może odcisnąć piętno w ich psychice.
- Z drugiej strony środowiska wolnościowe z których pochodzą matki, są najczęściej patologiczne. Zatem w porównaniu z życiem na jakie dzieci osadzonych matek byłyby skazane w warunkach wolnościowych - standardy zapewnione przez więzienia wydają się lepsze.
- Co istotne - **fakt urodzenia się w zakładzie karnym nie zostaje odnotowany w akcie urodzenia czy innej dokumentacji.**

Skazani niebezpieczni

Wprowadzenie

Szczególną grupą osadzonych odbywających karę pozbawienia wolności są skazani oraz tymczasowo aresztowani, którzy stwarzają poważne zagrożenie społeczne albo poważne zagrożenie bezpieczeństwa jednostek penitencjarnych. Jednocześnie, ustawodawca nie wprowadza w tym zakresie kodeksowej definicji tych osób. W piśmiennictwie grupa ta określana jest jednak mianem skazanych niebezpiecznych, osadzonych niebezpiecznych czy też więźniów niebezpiecznych

Kim są skazani niebezpieczni ?

- ▶ Szczególna grupa osób karnie izolowanych.
- ▶ Osoby wykazujące znaczny stopień demoralizacji, agresywne, niebezpieczne dla społeczeństwa i współosadzonych.
- ▶ Osoby bezpośrednio zaangażowane, a niejednokrotnie pełniące funkcje kierownicze, w ramach przestępczości zorganizowanej.
- ▶ Sprawcy przestępstw terrorystycznych, mocno zradykalizowani

Skazani niebezpieczni

Art. 88a § 1 k.k.w.

► Za skazanego stwarzającego poważne zagrożenie społeczne albo poważne zagrożenie dla bezpieczeństwa zakładu można uznać skazanego, który popełnił przestępstwo o bardzo wysokim stopniu społecznej szkodliwości, w szczególności:

1. ~~przestępstwo:~~ **przestępstwo o bardzo wysokim stopniu społecznej szkodliwości, w szczególności przestępstwo**

a) zamachu na:

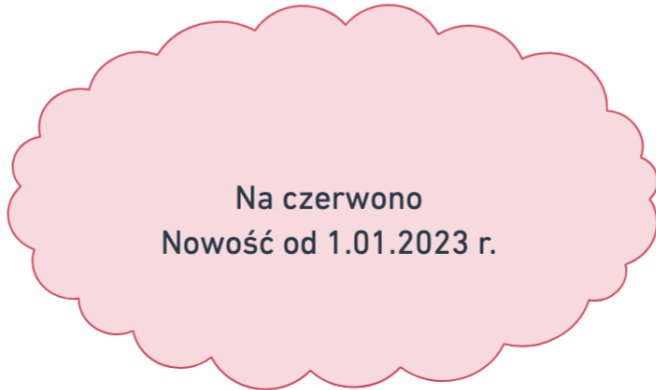
- niepodległość lub integralność Rzeczypospolitej Polskiej,
- konstytucyjny ustrój państwa lub konstytucyjne organy Rzeczypospolitej Polskiej,
- życie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej,
- jednostkę Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej,

b) ze szczególnym okrucieństwem,

c) wzięcia lub przetrzymania zakładnika albo w związku z wzięciem zakładnika,

d) uprowadzenia statku wodnego lub powietrznego,

e) z użyciem broni palnej, materiałów wybuchowych albo łatwopalnych,

Na czerwono
Nowość od 1.01.2023 r.

Made with Whimsical

Skazani niebezpieczni

Art. 88a § 1 k.k.w.

2. popełnił przestępstwo w zorganizowanej grupie albo związku mających na celu popełnianie przestępstw, zwłaszcza z uwagi na jego kierowniczą lub znaczącą rolę w grupie lub związku;

3. który podczas uprzedniego lub obecnego pozbawienia wolności stwarzał zagrożenie dla bezpieczeństwa zakładu karnego lub aresztu śledczego w ten sposób, że :

- a) był organizatorem lub aktywnym uczestnikiem zbiorowego wystąpienia w zakładzie karnym lub areszcie śledczym,
- b) dopuścił się czynnej napaści na funkcjonariusza publicznego lub inną osobę zatrudnioną w zakładzie karnym lub areszcie śledczym,
- c) był sprawcą zgwałcenia, ciężkiego uszczerbku na zdrowiu albo znęcał się nad skazanym, ukaranym lub tymczasowo aresztowanym,
- d) uwolnił się lub usiłował uwolnić się z zakładu karnego typu zamkniętego lub aresztu śledczego albo podczas konwojowania poza terenem takiego zakładu lub aresztu,

~~4. lub popełnił przestępstwo w zorganizowanej grupie albo związku mających na celu popełnianie przestępstw, zwłaszcza z uwagi na jego kierowniczą lub znaczącą rolę w grupie lub związku.~~

Skazani niebezpieczni

Art. 88a § 1 k.k.w.

Katalog ma charakter otwarty, ze względu na postużenie się przez ustawodawcę, w ramach zawartego w tym przepisie wyliczenia, sformułowaniem w „szczegółności”.

Skazani niebezpieczni

Kwalifikowanie skazanych jako niebezpiecznych

Jak wygląda kwalifikowanie?

▶ Decyzję w tym przedmiocie podejmuje **komisja penitencyjna**

▶ Uwzględnia się przy tym następujące elementy:

1. właściwości i warunki osobiste skazanego,
2. motywacje i sposób zachowania się przy popełnieniu przestępstwa oraz rodzaj i rozmiar ujemnych następstw przestępstwa,
3. sposób zachowania się w trakcie pobytu w zakładzie karnym,
4. stopień demoralizacji lub postępy w resocjalizacji, w wypadku skazanego za przestępstwo popełnione w zorganizowanej grupie albo związku mających na celu popełnianie przestępstw - zagrożenie dla porządku prawnego, które może wyniknąć z nawiązania przez skazanego bezprawnych kontaktów z innymi członkami grupy, w tym zwłaszcza zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzkiego lub dla czynności mających na celu ujawnienie mienia stanowiącego k

Ten katalog okoliczności ma wyraźnie zamknięty charakter - bo może być stosowany tylko w ramach kwalifikowania do grupy osadzonych niebezpiecznych.

Skazani niebezpieczni

Kwalifikowanie skazanych jako niebezpiecznych

Jak wygląda kwalifikowanie?

- ▶ O osadzeniu skazanego w wyznaczonym oddziale lub celi zakładu karnego typu zamkniętego zawiadamia się sędziego penitencjarnego.
- ▶ Komisja penitencyjna dokonuje również weryfikacji swojej decyzji w przedmiocie zakwalifikowania skazanych jako niebezpiecznych **co najmniej raz na 3 miesiące**.
- ▶ Na wniosek skazanego lub jego obrońcy, nie częściej jednak niż raz na 3 miesiące, komisja penitencyjna wskazuje przyczyny uzasadniające kwalifikację skazanego jako stwarzającego poważne zagrożenie społeczne albo poważne zagrożenie dla bezpieczeństwa zakładu oraz stosowanie wobec niego warunków zapewniających wzmożoną izolację.
- ▶ Każdorazowym zadaniem komisji penitencyjnej jest precyzyjne, niebudzące wątpliwości i czytelne, także dla skazanego, uzasadnienie wydanej decyzji.

W wypadku co najmniej dwukrotnej negatywnej weryfikacji decyzji, podjętej wobec skazanego niebezpiecznego, kolejnej weryfikacji tej decyzji, dokonanej nie wcześniej niż po 6 miesiącach od dnia pierwszej decyzji, komisja penitencyjna dokonuje po 12 miesiącach.

Skazani niebezpieczni

Warunki odbywania kary pozbawienia wolności przez skazanych niebezpiecznych

- ▶ Odbywają oni karę w wyznaczonym oddziale lub celi zakładu karnego typu zamkniętego w warunkach zapewniających wzmożoną ochronę społeczeństwa i bezpieczeństwo tego zakładu
- ▶ cele mieszkalne oraz miejsca i pomieszczenia wyznaczone do: pracy, nauki, przeprowadzania spacerów, widzeń, odprawiania nabożeństw, spotkań religijnych i nauczania religii oraz zajęć kulturalno-oświatowych, z zakresu kultury fizycznej i sportu wyposaża się w odpowiednie zabezpieczenia techniczno-ochronne,
- ▶ cele mieszkalne pozostają zamknięte całą dobę i są częściej kontrolowane niż te, w których osadzeni są skazani, którzy nie zostali zakwalifikowani jako skazani niebezpieczni,
- ▶ skazani mogą uczyć się, pracować, bezpośrednio uczestniczyć w nabożeństwach, spotkaniach religijnych i nauce religii oraz korzystać z zajęć kulturalno-oświatowych, z zakresu kultury fizycznej i sportu, tylko w oddziale, w którym są osadzeni,
- ▶ poruszanie się skazanych po terenie zakładu karnego odbywa się pod wzmocnionym dozorem i jest ograniczone tylko do niezbędnych potrzeb
- ▶ skazanych poddaje się kontroli osobistej przy każdorazowym wyjściu i powrocie do cel,
- ▶ spacer skazanych odbywa się w wyznaczonych miejscach pod wzmocnionym dozorem,

Skazani niebezpieczni

Warunki odbywania kary pozbawienia wolności przez skazanych niebezpiecznych

Wszystkie cele, gdzie przebywają skazani niebezpieczni wyposaża się w szczególności w:

- ▶ wewnętrzne kraty zainstalowane za drzwiami wejściowymi i przed otworami okiennymi;
- ▶ siatki, a w miarę potrzeb również w przesłony, na zewnątrz otworów okiennych;
- ▶ kraty okienne ze stali o podwyższonej wytrzymałości na przecinanie lub zabezpieczone elektronicznie;
- ▶ sprzęt kwaterunkowy mocowany trwale do ścian i podłóg.

Skazani niebezpieczni

Warunki odbywania kary pozbawienia wolności przez skazanych niebezpiecznych

Dodatkowo:

- ▶ Cele przeznaczone dla osadzonych wymagających osadzenia w wyznaczonym oddziale lub celi, nie mogą być zlokalizowane przy ścianach stanowiących linię zewnętrzną ogrodzenia ochronnego.
- ▶ Okna tych cel podlegają stałej obserwacji przez funkcjonariusza pełniącego służbę na posterunku.
- ▶ Lokalizacja cel dla osadzonych niebezpiecznych jest dopuszczalna na najwyższej kondygnacji, na parterze oraz w narożnikach budynków mieszkalnych i przy klatkach schodowych, jeżeli zabezpieczenia techniczno-ochronne, odpowiednio stropu, podłóg lub ścian cel, uniemożliwiają dokonanie z niej ucieczki.
- ▶ Każda cela jest dodatkowo monitorowana i wyposażone w kamery telewizyjne. ! Więźniowie „niebezpieczni” nie mogą korzystać z własnej odzieży i obuwia. Noszą czerwony więzienny drelich.

Skazani niebezpieczni

Warunki odbywania kary pozbawienia wolności przez skazanych niebezpiecznych

Kontakt z innymi więźniami :

- ▶ Więźniowie niebezpieczni poruszają się po terenie zakładu lub aresztu pojedynczo. Tylko w niektórych przypadkach dopuszcza się ich poruszanie w grupach, nie większych jednak niż trzyosobowe. Zawsze pozostają, poza celą mieszkalną pod stałym i bezpośrednim dozorem co najmniej dwóch funkcjonariuszy.
- ▶ Skazani niebezpieczni nie mogą też mieć kontaktu z więźniami, których nie zakwalifikowano, jako stwarzających poważne zagrożenie społeczne albo poważne zagrożenie dla bezpieczeństwa zakładu

Skazani niebezpieczni

Więźniowie „niebezpieczni” nie mogą korzystać z własnej odzieży i obuwia. Noszą czerwony więzienny drelich.

Pozbawienie wolności a poszanowanie praw człowieka

Jednym z najważniejszych elementów w życiu człowieka, w tym także odbywającego karę pozbawienia wolności jest chęć do życia.

Skazani niebezpieczni

Kontrowersje związane z kwalifikowaniem do grupy „N”

- ➔ Czy zachowany jest standard chroniący godność ludzką osadzonych?
- ➔ Czy formy izolacji skazanych niebezpiecznych nie naruszają zakazu niehumanitarnego i poniżającego karania?
- ➔ Czy w warunkach daleko idącej izolacji możliwe jest prowadzenie oddziaływań penitencjarnych?
- ➔ Czy warunki odbywania kary w oddziałach dla osadzonych niebezpiecznych zawsze są adekwatne do zagrożeń płynących ze strony tych skazanych?

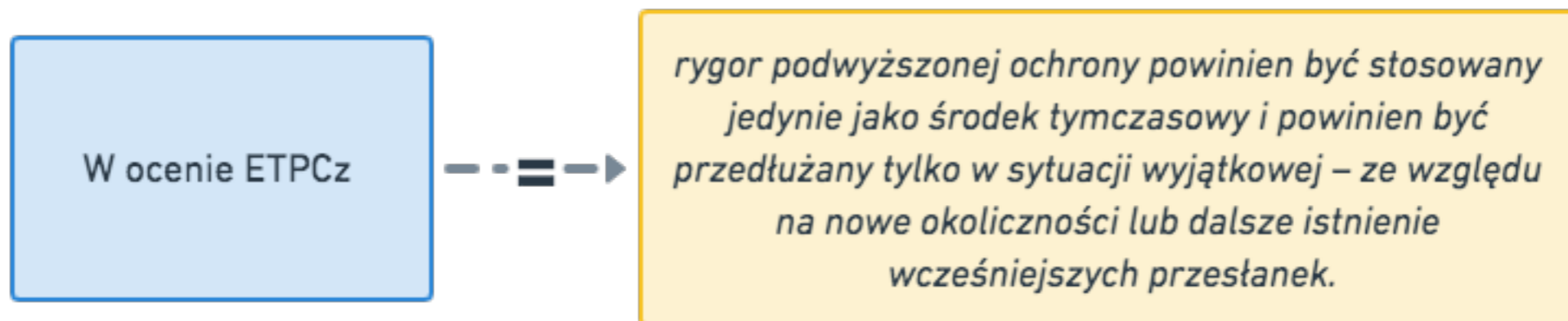
ETPCz

- ➔ Polska zbyt często nadaje status "więźnia niebezpiecznego" i zbyt długo stosuje nadzwyczajne środki ostrożności z nim związane w przypadku konkretnych więźniów, jak uznał Europejski Trybunał Praw Człowieka w dwóch wyrokach z 17 kwietnia 2012 r. *Piechowicz przeciwko Polsce i Horych przeciwko Polsce*

Skazani niebezpieczni

Piechowicz przeciwko Polsce.

- ➔ Europejski Trybunał Praw Człowieka zwrócił w nim bowiem uwagę szczególną uwagę na czas trwania nałożonych środków w warunkach rygoru podwyższonej ochrony i stwierdził, że tego rodzaju izolacja nawet jeśli jest uzasadniona to *nie może być nałożona na więźnia na czas nieokreślony*
- ➔ Trybunał wskazuje, iż stosowanie reżimu ‘N’, przez przedłużający się bezpodstawnie okres może zostać uznane za formę dodatkowej kary, sprzecznej z Artykułem 3 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności.

Skazani niebezpieczni

Piechowicz przeciwko Polsce.

- ➔ Trybunał wskazuje, iż należy podać istotne powody przedłużenia długotrwałego takiej okresu izolacji. Decyzja w przedmiocie utrzymania niniejszego środka powinna zatem umożliwić ustalenie, czy Komisja dokonała ponownej oceny, biorąc pod uwagę wszelkie zmiany w okolicznościach, sytuacji skazanego oraz jego zachowaniu. Uzasadnienie powinno być coraz bardziej szczegółowe wraz z upływem czasu.

Skazani niebezpieczni

Dane w Polsce

- ➔ W latach 2018-2019 roku zakwalifikowano do kategorii „niebezpiecznych” 146 osób.
- ➔ W roku 2012 takich osób było 134. Jako powody takiej decyzji wskazywano wówczas:
 - czynną napaść na funkcjonariusza publicznego (43 osoby),
 - organizacja lub aktywne uczestnictwo w zbiorowym wystąpieniu (4 osoby),
 - popełnienie przestępstwa w zorganizowanej grupie (29 osób),
 - popełnienie przestępstwa wzięcia lub przetrzymywania zakładnika (8 osób),
 - popełnienie przestępstwa z użyciem broni lub materiałów wybuchowych (20 osób),
 - gwałt i znęcanie się nad osadzonym (9 osób),
 - usiłowanie uwolnienia się z terenu jednostki lub podczas konwoju (18 osób),

Źródło: dane Centralnego Zarządu Służby Więziennej „Osadzeni niebezpieczni w okresie od 31.10.2018 do 31.10.2019 r.”, „Zakwalifikowani do kat. "Niebezpiecznych" w latach 2003 - 2012”

Skazani niebezpieczni

Oddziaływania na tą grupę sprawców

- ➔ Czy w warunkach daleko idącej izolacji możliwe jest prowadzenie oddziaływań penitencjarnych?
- ➔ Praca wychowawcza z osadzonymi zakwalifikowanymi do kategorii „N” jest trudniejsza, ze względu na wysoki stopień zabezpieczenia
- ➔ Trudniej w praktyce ocenić zmianę zachowania osadzonego w warunkach tak ograniczonej izolacji

Ciekawym pomysłem wydaje się być powołanie nowego, czwartego typu zakładu karnego o szczególnym stopniu zabezpieczenia dostosowanego do tej kategorii skazanych.